

UZASADNIENIE

Orzeczeniem z dnia 15 czerwca 2022 r., znak ON. (...)1.897.2022.AR, Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w S. uchylił zaskarżone orzeczenie (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w S. z dnia 26 kwietnia 2022 r. zaliczające S. G. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności z symbolem przyczyny niepełnosprawności O2-P okresowo do 31 stycznia 2023 r. Uzasadniając swoją decyzję organ podkreślił, iż oceniając ograniczenia wnioskodawcy, które wiążą się z niemożnością efektywnego pełnienia ról społecznych, stwierdził, że S. G. ma trudności z realizacją typowych zobowiązań, oczekiwań, funkcji i zachowań, wymaga regularnej kontroli w poradni specjalistycznej oraz terapii. Jednak zakres i skutki związane z rozpoznanymi schorzeniami, ich przebieg i wyniki leczenia nie powodują w konsekwencji znacznych (istotnych) ograniczeń w możliwości funkcjonowania i pełnienia ról społecznych na poziomie uważanym za typowy dla osoby z pełną sprawnością. Organ nie stwierdził także istotnego obniżenia zdolności do wykonywania pracy w porównaniu do zdolności jaką posiada osoba z pełną sprawnością, biorąc pod uwagę wiek, płeć, czynniki społeczne i kulturowe. Orzekany może samodzielnie zaspokajać podstawowe potrzeby życiowe, za które uważa się przede wszystkim czynności samoobsługowe, samodzielne poruszanie się i komunikowanie. Może również wykonywać czynności gospodarstwa domowego i uczestniczyć w życiu społecznym.

S. G. w odwołaniu od tego orzeczenia i po sprecyzowaniu żądań domagał się zaliczenia go do znacznego stopnia niepełnosprawności na stałe z symbolem przyczyny niepełnosprawności O2-P oraz ustalenia odpowiednich wskazań stosownie do posiadanych ograniczeń, w tym uznania, że jest on zdolny do pracy w warunkach pracy chronionej. Ewentualnie odwołujący domagał uznania go za osobę z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym, tak jak to wynikało z orzeczenia (...) do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w S. z dnia 26 kwietnia 2022 r. W uzasadnieniu wskazał, że jego możliwości samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie uzasadniają, iż powinien on zostać zaliczony co najmniej do stopnia umiarkowanego. Zaznaczył przy tym, że w jego ocenie stan zdrowia kwalifikuje go do grupy osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, a w związku z tym winien otrzymywać stałą pomoc w codziennym funkcjonowaniu. Wskazał, że nie jest w stanie samodzielnie wykonywać podstawowych obowiązków domowych, bowiem może stwarzać zagrożenie zarówno dla siebie, jak innych. Jego zdrowia, pogłębiające się problemy związane z leczeniem psychiatrycznym, skutki uboczne przyjmowania leków sprawiają, iż zdarzają się sytuacje stwarzające zagrożenie dla niego i innych, np. gdy zapomina on wyłączyć gaz w wielorodzinnym budynku, co skutkuje interwencją straży pożarnej. Rozwój schorzeń, na które cierpi, a także brak prognozy na polepszenie się tego stanu zdrowia uzasadnia przekonanie, iż zaliczenie go do znacznego niepełnosprawności powinno mieć charakter stały.

Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w S. wniósł o oddalenie odwołania w całości, wywodząc jak w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

S. G. urodzony (...) posiada wykształcenie zawodowe. Obecnie nie jest aktywny zawodowo.

Niesporne, a nadto dowód: przesłuchanie S. G. – k. 94-95, wniosek o wydanie orzeczenia – k. 105 akt organu, ocena psychologiczna – k. 108 akt organu.

S. G. od 2005 r. pozostaje pod opieką psychiatryczną z rozpoznaniem osobowości nieprawidłowej, zaburzeń zachowania oraz uzależnienia mieszanego od alkoholu i benzodiazepin. Od okresu dorastania pił w sposób nałogowy alkohol. Przebył leczenie odwykowe i deklaratywnie utrzymuje abstynencje od kilku lat. Obecnie towarzyszą mu stany lękowe, napady paniki. Wielokrotnie podejmował próby suicydalne, dokonywał samookaleceń. W 2009 r. odwołujący wbił sobie nóż w klatkę piersiową, podjęta interwencja medyczna uratowała mu życie.

Dowód : dokumentacja medyczna – k. 5-13,21-23, 33-36, 50-71, 79-82,94-101 akt organu oraz k. 7-30,81-88 akt sprawy, przesłuchanie S. G. – k. 94-95.

Od około dwóch lat S. G. w codziennych obowiązkach wspiera E. B. – sąsiadka. Gdy z powodu ataków paniki bądź lęku odwołujący nie jest w stanie samodzielnie załatwić spraw urzędowych, udać się na wizytę lekarską, wówczas towarzyszy mu E. B.. S. robi S. G. zakupy, pomaga w odczytywaniu korespondencji, drobnych pracach domowych. Zdarzyło się, że odwołujący usnął po lekach, które zażywa, pozostawiając na włączonym palniku garnek z jedzeniem. Garnek spalił się i wywołał zadymienie. Zaalarmowana wówczas straż pożarna przyjechała z interwencją, która obudziła odwołującego.

Dowód : zeznania świadka E. B. – k. 93-94, przesłuchanie S. G. – k. 94-95.

Od 2014 r. wobec S. G. orzekano o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności biorąc pod uwagę rozpoznane u niego schorzenia psychiatryczne.

Niesporne , nadto dowód: orzeczenia o stopniu niepełnosprawności – k. 20, 32, 46, 78, 93 akt organu.

W aktualnym stanie psychicznym w obrazie klinicznym dominują u S. G. znacznie nasilone objawy zaburzeń osobowości uwarunkowane środowiskowo i organicznie z cechami dys socjalnymi, uzależnieniem od alkoholu i benzodiazepin oraz z organicznymi zaburzeniami lękowymi i nastroju, którym towarzyszy łagodne osłabienie funkcji poznawczych. Jest on również uzależniony od klonazepamu - benzodiazepiny działającej przeciwlękowo i uspokajająco. K. przyjmuje codziennie co przyczynia się do zmniejszenia „głodu alkoholowego”. Konsekwencją występowania tych zaburzeń u odwołującego jest brak stabilizacji życiowej. Jest osobą bezdomną, aktualnie grzesznościowo zamieszkuje u znajomego. Okresowo występują u S. G. stany znacznego nasilenia zaburzeń z lękiem, obniżeniem nastroju, zachowaniami autodestrukcyjnymi powodujące konieczność hospitalizacji. Psychoterapia przy tego rodzaju zaburzeń osobowości nie jest skuteczna. Przy takiej strukturze osobowości, psychodegradacji i nałogowym spożywaniu klonazepamu S. G. nie jest stanie funkcjonować jak osoba z pełną sprawnością i wykonywać pracę na otwartym rynku pracy, a jedynie w warunkach zakładu pracy chronionej. Stan zdrowia ogranicza go w pełnieniu ról społecznych co warunkuje konieczność udzielania mu częściowej pomocy. Występujące u opiniowanego S. G. zaburzenia psychiczne powodują czasową i częściową potrzebę pomocy ze strony innych osób w celu pełnienia ról społecznych, tj. pomocy w relacjach z otoczeniem i środowiskiem według przyjętych norm społecznych. S. G. potrafi sam zadbać o realizację podstawowych potrzeb życiowych, a pojawiające się trudności np. w robieniu zakupów wymagają jedynie częściowej pomocy. Przy zaburzeniach psychicznych, jakie występują u S. G. istnieje szansa, że jego funkcjonowanie może ulec zmianie. Zaburzenia psychiczne czynią odwołującego osobą o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności do 21 czerwca 2025 r.

Dowód : opinia biegłego z zakresu psychiatrii – k. 125-131 wraz z opinią uzupełniającą – k. 149.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie okazało się uzasadnione w przeważającej części.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 100) rozróżnić można trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki. Do znacznego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji (art. 4 ust. 1 ustawy). Do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych (art. 4 ust. 2 ustawy). Do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu powodującą w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról

społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub techniczne (art. 4 ust. 3 ustawy).

Standardy w zakresie kwalifikowania do poszczególnych stopni niepełnosprawności, uregulowane zostały w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz.U. z 2021 r. poz. 857). I tak zgodnie z rozporządzeniem: niezdolność do pracy oznacza całkowitą niezdolność do pracy zarobkowej z powodu fizycznego, psychicznego lub umysłowego naruszenia sprawności organizmu (§ 29 ust. 1 pkt 1), konieczność sprawowania opieki - całkowitą zależność od otoczenia polegającą na pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem (§ 29 ust. 1 pkt 2), konieczność udzielania pomocy, w tym pomocy w pełnieniu ról społecznych – zależność od otoczenia wymagającą wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, współdziałania w procesie leczenia, rehabilitacji, edukacji oraz w pełnieniu ról społecznych właściwych dla każdego człowieka zależnych od wieku, płci, czynników społecznych i kulturowych (§ 29 ust. 1 pkt 3), czasowa pomoc w pełnieniu ról społecznych – konieczność udzielania pomocy, o której mowa w § 29 ust.1 pkt 3 w okresach wynikających ze stanu zdrowia (§ 30 ust. 1 pkt 1), a częściowa pomoc w pełnieniu ról społecznych – wystąpienie co najmniej jednej okoliczności, o której mowa w § 29 ust. 1 pkt 3 (§ 30 ust. 1 pkt 2), istotne obniżenie do wykonywania pracy - naruszoną sprawność organizmu powodującą ograniczenia w wykonywaniu pracy zarobkowej znacznie obniżające wydajność pracy na danym stanowisku w porównaniu do wydajności, jaką wykazują osoby o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną (§ 31 ust. 1 pkt 1), ograniczenia w pełnieniu ról społecznych - trudności doświadczane przez osobę zainteresowaną w relacjach z otoczeniem i środowiskiem według przyjętych norm społecznych, jako skutek naruszonej sprawności organizmu (§ 31 ust. 1 pkt 2), zaś możliwość kompensacji ograniczeń - wyrównywanie dysfunkcji organizmu spowodowanej utratą lub chorobą narządu odpowiednio przez przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne (§ 31 ust. 2 rozporządzenia).

W rozpoznawanej sprawie spornym pozostawało, czy wnoszący odwołanie jest osobą niepełnosprawną. S. G. kwestionował ustalenia organu, który nie uznawał jego niepełnosprawności, utrzymując, iż jego stan zdrowia czyni go niepełnosprawnym co najmniej w stopniu umiarkowanym. W celu zweryfikowania stanowisk stron koniecznym był zasięgnięcie zasięgnięć wiadomości specjalnych z zakresu medycyny. Sąd otrzymawszy od stron swobodę co do wyboru specjalności biegłych sądowych właściwych do oceny niepełnosprawności odwołującego, powołał biegłego z zakresu psychiatrii, co odpowiadało szeroko udokumentowanym schorzeniom odwołującego oraz dotychczasowemu procesowi orzeczniczemu.

Poddawszy analizie dostępną dokumentację medyczną odwołującego, po przeprowadzeniu bezpośredniego badania strony oraz zapoznaniu się z zeznaniami świadka oraz strony, biegły z zakresu psychiatrii J. K. stwierdził w sposób jednoznaczny, że rozpoznane u S. G. schorzenia skutkują uznaniem umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, który ma charakter okresowy do dnia 21 czerwca 2025 r. Biegły wyjaśnił, że przy takiej strukturze osobowości jak u odwołującego, występującej psychodegradacji i nałogowym spożywaniu klonazepamu S. G. nie jest stanie funkcjonować jak osoba z pełną sprawnością i wykonywać pracę na otwartym rynku pracy, a jedynie w warunkach zakładu pracy chronionej. Dodatkowo o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności świadczy konieczność udzielania mu częściowej pomocy w relacjach z otoczeniem i środowiskiem między innymi w robieniu zakupów, gdy występujące stany lękowe nie pozwalają mu załatwiać spraw codziennych. Biegły stanął na stanowisku, że przy zaburzeniach psychicznych, jakie występują u S. G. istnieje szansa, że jego funkcjonowanie może ulec zmianie i zasadnym jest dokonanie ponownej oceny stanu zdrowia za dwa lata, to jest po 21 czerwca 2025 r.

Do tak sformułowanych wniosków opinii zarzuty wniosła strona odwołująca, ponosząc, że biegły sądowy w sposób nieprecyzyjny wyjaśnił przyczyny, dla których S. G. winien zostać uznany za osobę niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym nie znacznym. W ocenie odwołującego, wymaga on pomocy nie tylko w zakresie pomocy w relacjach z otoczeniem i środowiskiem według norm społecznych, ale i w zaspokojeniu podstawowych potrzeb, takich jak

zakupy spożywcze czy przyjmowanie leków. Nadto, zdaniem strony nie ma widoków na poprawę jego stanu zdrowia i niezależnie od stopnia, umiarkowanego czy znacznego, ów stopień winien być przyznany na stałe.

W odpowiedzi na tak postawione zarzuty biegły z zakresu psychiatrii podtrzymał wnioski opinii w całości. Ponownie wyjaśnił, że S. G. potrafi sam zadbać o realizację podstawowych potrzeb życiowych, a pojawiające się trudności np. w robieniu zakupów wymagają jedynie częściowej pomocy. Do znacznego stopnia niepełnosprawności są kwalifikowane osoby, które są całkowicie zależne od otoczenia, wymagające pielęgnacji w zakresie higieny osobistej i karmienia lub w wykonywaniu czynności samoobsługowych, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz ułatwiania kontaktów ze środowiskiem, a te kryteria nie są spełnione przez opiniowanego.

W ocenie Sądu, opinie sporządzone na potrzeby niniejszego postępowania przez biegłego z zakresu psychiatrii charakteryzują się zrozumiałością i brakiem wewnętrznych sprzeczności, jak również wnikliwością w zakresie rozpoznania dolegliwości strony odwołującej. W rezultacie, całokształt przedstawionych wniosków odpowiadał na zadane przez Sąd pytania i zawierał logiczny wywód oparty o wszechstronną analizę zgromadzonej dokumentacji medycznej. Biegły w sposób przekonujący uzasadnił swoje stanowisko odnosząc się do obowiązujących przepisów stanowiących podstawę orzekania o stopniach niepełnosprawności oraz wskazując przesłanki medyczne, które legły u podstaw dokonanej przez niego oceny. Drobna omyłka pisarska, którą popełnił biegły w opinii głównej polegająca na wskazaniu nazwiska innej osoby na stronie 6 opinii (k.130) nie rzutowała na fachowość sporządzonej ekspertyzy. Całokształt wniosków opinii odpowiadał przede wszystkim zgromadzonej dokumentacji medycznej, a nadto znajdował odzwierciedlenie w zeznaniach świadka E. B. oraz słowach samego odwołującego. Z dowodowych źródeł osobowych wynikało, że S. G. wymaga wsparcia w niektórych czynnościach dnia codziennego, gdy napady lęku i paniki nie pozwalają mu wyjść z domu, zrobić zakupów czy samodzielnie dotrzeć do lekarza czy urzędu. Wówczas pomocą służy mu E. B.. Jednak jak słusznie zauważył biegły, odwołujący nie jest całkowicie zależny od otoczenia. Szereg schorzeń o podłożu psychiatrycznym o wieloletnim przebiegu w sposób niezaprzeczalny wpływa na możliwość wypełniania przez odwołującego ról społecznych jako elementu uczestnictwa w życiu społecznym. Mając na względzie § 29 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności, który stanowi, że konieczność udzielania pomocy, w tym również w pełnieniu ról społecznych oznacza zależność osoby od otoczenia, polegającą na udzieleniu wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w prowadzeniu gospodarstwa domowego, współdziałania w procesie leczenia, rehabilitacji, edukacji oraz w pełnieniu ról społecznych właściwych dla każdego człowieka, zależnych od wieku, płci, czynników społecznych i kulturowych, należy wskazać, że odzwierciedla on zakres pomocy niezbędnej odwołującej. Sąd stoi na stanowisku, że rozpoznane schorzenia, utrudniają funkcjonowanie odwołującemu w wielu aspektach życia codziennego i z tego względu wymaga on wsparcia. Przy czym trzeba zaznaczyć, że w dalszym ciągu będzie to pomoc ułatwiająca odwołującej prawidłowe funkcjonowanie społeczne. Zakres pomocy właściwy osobie z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym określony jest zatem powyższej wskazanymi ramami wynikającymi wprost z przepisów prawa. Należy pamiętać że zasadniczo różni się on od wsparcia przysługującego osobom ze znacznym stopniem niepełnosprawności, gdzie owa pomoc sprowadza się do wykonywania codziennych czynności w zastępstwie osoby niepełnosprawnej. Innymi słowy, nie jest tak, że odwołujący jest całkowicie zależny od otoczenia, ale nie jest też tak, że zdolny jest funkcjonować w pełni samodzielnie oraz prawidłowo wypełniać właściwe mu role społeczne. Właśnie dlatego ustawodawca przewidział umiarkowany stopień niepełnosprawności, będący pośrednim między lekkim a znacznym, po to by zapewnić konieczne wsparcie osobom, które potrzebują pomocy, nie zaś wyręczania w codziennych obowiązkach.

W tym stanie rzeczy Sąd nie znalazł podstaw aby odmówić opinii (przez co należy rozumieć opinię główną wraz z opinią uzupełniającą) przymiotu wiarygodności. W konsekwencji, nie znajdując podstaw do kwestionowania jej rzetelności oraz wiarygodności przyjął wnioski opinii za własne nie dostrzegając potrzeby ich dalszego uzupełnienia czy złożenia przez biegłego dodatkowych wyjaśnień.

Sąd pominął dowód z opinii biegłego z zakresu dowód z opinii biegłego z zakresu neurologii oraz psychologii (wnioskowane pierwotnie przez odwołującego), mając na względzie, że dowody te będą jedynie prowadzić do zbędnego przedłużenia postępowania w sprawie. Miarodajnym dla zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia pozostawała opinia

sporządzona przez biegłego z zakresu psychiatrii, które pozwalała w sposób niebudzący wątpliwości ustalić stopień niepełnosprawności odwołującego. Jak sygnalizowano, strona odwołująca pozostawiła do uznania Sądu (na rozprawie w dniu 8.03.2023 r. k. 95) wybór biegłych, którzy winni wypowiedzieć się co do stanu zdrowia odwołującego. W świetle zgromadzonej dokumentacji medycznej brak było podstaw do powołania dowodu z opinii biegłego neurologa. Strona odwołująca takich podstaw również nie wskazała. Dowód z opinii biegłego psychologa nie dostarczyłby wskazań medycznych, zaś jak wyżej wskazywano, sposób codziennego funkcjonowania w sposób spójny wynikał z wywiadu przeprowadzonego przez biegłego psychiatrę oraz zeznań świadka i strony. W istocie zapadłe rozstrzygnięcie odpowiada żądaniu ewentualnemu, z tym zastrzeżeniem, że uznaje, że niepełnosprawność odwołującego ma charakter okresowy – nie można bowiem wykluczyć, że stan zdrowia odwołującego przy odpowiednim działaniu terapeutycznym i farmakologicznym ulegnie poprawie. Na marginesie należy tylko wskazać, że zgodnie z § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności - w przypadku zmiany stanu zdrowia osoba niepełnosprawna posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności może wystąpić z wnioskiem, o którym mowa w § 6 ust. 1, o wydanie orzeczenia o ponowne wydanie orzeczenia uwzględniającego zmianę stanu zdrowia.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się z urzędu orzeczono na podstawie § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U.2019.68 t.j.) przy uwzględnieniu § 9 ust 2 z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r., mając na uwadze wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020r. w sprawie SK 66/19 i z dnia 19 kwietnia 2023 r w sprawie SK 85/22. Analiza statusu adwokatów i radców prawnych oraz ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego, prowadzi do uznania, że różnicowanie ich wynagrodzenia, tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru, nie ma konstytucyjnego uzasadnienia (tak również Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 7 stycznia 2021r. I CSK 598/20, Lex nr 3103835). W konsekwencji punkcie drugim wyroku przyznano radcy prawnemu N. A. od Skarbu Państwa tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej S. G. z urzędu opłatę w kwocie 180 zł powiększoną o podatek VAT w stawce 23 %, co pozostaje zgodne z brzmieniem § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.

ZARZĄDZENIE

(...),

(...),

(...),

(...)

12.12.2023 r.